

**POŁĄCZENIE GAZOWE MIĘDZY POLSKĄ A SŁOWACJĄ
(WYCIĄG Z KOŃCOWEGO STANOWISKA MINISTERSTWA ŚRODOWISKA Z
DNIA 21.01.2016 R.)**

Str. 8

Wariant 1

Przedstawia projekt trasy gazociągu w kierunku Przełęcz Łupkowska (punkt podłączenia B) – Vyrava – dolina rzeki Vyrava – dolina rzeki Laborec – Humenné – Michalovce – Veľké Kapušany.

Miejsce przekroczenia granicy RP/RS znajduje się na północny-zachód od miejscowości Vyrava, na południe od tunelu kolejowego Łupków, w obszarze leśnym. Od miejsca przekroczenia granicy państwa trasa gazociągu biegnie w kierunku południowym i południowo-wschodnim, doliną rzeki Vyrava, przez obszary leśna, następnie przez pastwiska, w kierunku miejscowości Vyrava. Trasa przebiega wzdłuż utwardzonej drogi dojazdowej aż do skrzyżowania z drogą II/567, na północ od miejscowości Vyrava.

Przed miejscowością Vyrava, mniej więcej w km gazociągu 6,3, przewiduje się umieszczenie stacji pomiarowej.

Miejscowość Vyrava, projektowana trasa, omija od północy i kieruje się do miejscowości Svetlice. W pobliżu skrzyżowania dróg II/567 z drogą III/5599 poszczególne warianty ulegają rozdzielaniu i dalej biegną samodzielnymi trasami. Trasa wariantu 1 ulega załamaniu w kierunku zachodnim i biegnie doliną rzeki Vyrava, mniej więcej równoległe do drogi III/5599, aż do skrzyżowania z drogą II/559, omijając od wschodu miejscowości Zbojné, Rokytov pri Humennom oraz Jabloň.

Wariant 2

Wariant 2 od Przełęczy Łupkowskiej (punkt podłączenia B) do miejsca skrzyżowania dróg II/567 i III/5599, na zachód od miejscowości Svetlice, jest identyczny jak wariant 1, włącznie z lokalizacją granicznej stacji odbiorczej (GSO). Od tego miejsca trasa w wariacie 2, gwałtownie skręca w kierunku wschodnim i biegnie wzdłuż drogi II/567, którą przecina na wschód od miejscowości Svetlice. Trasa biegnie terenem pagórkowatym, pokrytym użytkami zielonymi, na południe od miejscowości przecina drogę III/55918 i biegnie dalej w kierunku południowo-wschodnim, omijając masyw górski powyżej miejscowości Nižná Jablonka. Na północny-wschód od miejscowości Hostovice trasa krzyżuje się z drogą II/567, omija ww. miejscowość od strony zachodniej i biegnie dalej na południe, wzdłuż drogi II/567 aż do północnych dzielnic miasta Snin.

Wariant 3

Przedmiotowy wariant korzysta z trasy wariantu 1 (punkt podłączenia B), w niektórych miejscach biegnie tą samą trasą. Od początku odcinka w rejonie Przełęczy Łupkowskiej aż do miejscowości Svetlice, trasa gazociągu jest identyczna jak w wariacie 1. Jeszcze przed skrzyżowaniem dróg II/567 i III/5599 trasy ulegają rozdzielaniu i wariant III jest prowadzony po prawej stronie drogi III/5599, i z tej strony omija kolejno miejscowości Zbojné, Rokytov pri Humennom oraz miejscowość Jabloň.

Str. 11

Podłączenie gazociągu połączeniowego na granicy państwa RS/RP w porównaniu z pierwotnym zamierzeniem, zostało uzupełnione, ze względu na wymogi zgłoszone w trakcie

oceny transgranicznej i analizy techniczno-ekonomicznej wnioskodawcy. Zachowano pierwotny punkt podłączenia (B), oprócz niego są rozpatrywane dwa kolejne (A, C).

Na wniosek strony polskiej wskazano punkt w pobliżu linii kolejowej Medzilaborce – Łupków, który na terenie Polski, wykorzystuje korytarz komunikacyjny, z minimalną ingerencją w kompleksy leśne po polskiej stronie.

Po przeprowadzeniu analizy techniczno-ekonomicznej, wnioskodawca planowanego przedsięwzięcia, zaproponował punkt podłączenia w kierunku południowym od punktu określonego w zamierzeniu, przy poziomicy 694 m npm z najkrótszą drogą podłączenia do istniejącej drogi w dolinie rzeki Výrava. Zależnie od planowanych punktów podłączenia jest rozpatrywana kolejna trasa gazociągu po stronie słowackiej, w rejonie rzeki Výrava.

Trasa gazociągu połączeniowego była optymalizowana w trakcie całego procesu opracowywania raportu z oceny, z następujących powodów:

- eliminowanie kontaktu z terenami zabudowanymi,
- wykluczenie kontaktu trasy gazociągu z powierzchniami inwestycyjnymi zainteresowanych gmin,
- wyeliminowanie kontaktu trasy gazociągu z obszarami wydobywania, ewentualnie ze złożami chronionymi,
- zminimalizowanie kontaktu ze strefami ochronnymi punktów ujęć wody,
- zminimalizowanie kontaktu z obiektami ochrony przyrody i krajobrazu (obszaru chronione, obszary NATURA 2000, elementy USES).

Nowo planowane warianty 1A, 2A i 3A bazują na wersjach pierwotnych, ocenianych w ramach przedsięwzięcia, ale ze względu na zakres zmian, uznaje się je za oddzielne i równoważne.

Str. 12

Wariant 1A

Trasa (punkt podłączenia C) jest zlokalizowana w dolinie rzeki Výrava, która biegnie wzdłuż drogi utwardzonej w dolinie aż do miejsca umieszczenia GSO Výrava na wolnej powierzchni obok drogi dojazdowej. W wariantcie 1A, od punktu GSO trasa zmienia kierunek na południowo-wschodni, po zboczu, powyżej północnych obrzeży miejscowości Výrava oraz w rejonie skrzyżowania z drogą Výrava – Olšinkov, trasa zaczyna biec zgodnie z wariantami 2A i 3A, powyżej drogi II/567. Teren jest w przeważającej części terenem górzystym, z przewagą terenów użytków zielonych. Trasa jest prowadzona bez ostrych zmian kierunków aż za skrzyżowanie dróg II/567 i III/5599, gdzie jest prowadzona w korytarzu drogi III/5599, przy czym mija od strony wschodniej miejscowości Zbojné, Rokytovej pri Humennom oraz miejscowość Jabloň.

Wariant 2A

Trasa (punkt podłączenia B) na początku, jest zlokalizowana w dolnym biegu cieku Výrava, gdzie powiela trasę drogi utwardzonej biegnącej w dolinie aż do miejsca umieszczenia GSO Výrava, na wolnej przestrzeni obok drogi dojazdowej. W wersji 2A, od GSO trasa biegnie w kierunku południowym, dalej wzdłuż drogi II/567, północno-wschodnim skrajem miejscowości Výrava i strefie skrzyżowania z drogą Výrava – Olšinkov łączy się we wspólnym odcinku z wariantami 1A i 3A, powyżej drogi II/567. Teren jest w przeważającej części terenem górzystym, z przewagą terenów użytków zielonych.

Str. 52

STANOWISKO STRONY POLSKIEJ

Dyrekcja Generalna Ochrony Środowiska, Warszawa (pismo nr GDOŚ.442.9.2014.PF.2 z dnia 12.11.2015) w swoim stanowisku, dotyczącym transgranicznego oddziaływania na środowisko, dla planowanej inwestycji „Połączenie gazowe między RP a RS” zlokalizowanej na terenie RS, stwierdza co następuje:

- Dokumentacja doręczona przez stronę słowacką, dotycząca oceny oddziaływania na środowisko, została przekazana dyrektorowi regionalnemu ochrony środowiska w Rzeszowie, jako organowi miejscowo właściwemu, pod względem strefy ewentualnego oddziaływania transgranicznego na środowisko.
- Dyrektor Generalny Ochrony Środowiska dokonał specjalistycznej analizy przedstawionych dokumentów i przedstawił swoje stanowisko w sprawie powyższej inwestycji. Ponadto, zgodnie z art. 119 ust. 1 z 03.10.2008 w sprawie udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie, udziału społeczeństwa w ochronie środowiska i ocenie oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013, ust. 1235 z późniejszymi zmianami). Dyrektor Generalny Ochrony Środowiska opublikował przesłaną dokumentację w języku polskim, w celu zapoznania z nią społeczeństwa i możliwości wniesienia uwag i propozycji, w terminie od 19.10 – 09.11.2015. Do dnia 12.11.2015 w ramach niniejszej procedury z udziałem społeczeństwa, do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska mieszkańcy nie wnieśli żadnych uwag.
- W załączeniu przesyłam Państwu stanowisko Dyrektora Regionalnego Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 04.11.2015, sygn. WOOŚ.442.2.2015.AW.12, które w całości akceptuję i zwracam się do Państwa z prośbą o jego uwzględnienie przy kolejnych etapach oraz ocenie oddziaływania na środowisko.

Stanowisko wykonawcy opinii:

Stanowisko zostało przyjęte do wiadomości i zaakceptowane.

Dyrekcja Regionalna Ochrony Środowiska w Rzeszowie (pismo nr WOOŚ.442.2.2015.AW.12 z dnia 04.11.2015) w swoim stanowisku, dotyczącym oceny transgranicznego oddziaływania na środowisko, dla planowanej inwestycji „Połączenie gazowe między RP a RS” zlokalizowanej na terenie RS, stwierdza co następuje:

- Dyrektor Regionalny Ochrony Środowiska w Rzeszowie w drodze Rozporządzenia z 13.10.2015 sygn. WOOŚ.442.2.2015.AW.3 opublikował informację o przesłaniu przez stronę słowacką Informacji o ocenie oddziaływania na środowisko inwestycji, polegającej na budowie słowackiego odcinka gazociągu między RP a RS.
- Przedmiotowa inwestycja jest zaplanowana w granicach obszaru chronionego Beskidów Wschodnich, który powstał na podstawie postanowienia XL VIII/998/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23.06.2014 dotyczącego powołania Obszaru Chronionego Beskidu Wschodnie (Monitor Województwa Podkarpackiego z 2014 poz. 1951). W przedłożonej dokumentacji zaproponowano trzy wersje przekroczenia granicy polsko-słowackiej, które zostały oznaczone jako A (północny), B (środkowy) i C (południowy). Na podstawie analizy dokumentacji, dotyczącej inwestycji, przedłożonej przez stronę słowacką należy stwierdzić, że zostały w niej zdiagnozowane zagrożenia dla środowiska. Znajduje się w niej również opis przedmiotu ochrony obszarów NATURA 2000. Najbliższym obszarem NATURA 2000, pod względem lokalizacji inwestycji jest obszar NATURA 2000 Beskid Niski PLB180002 (około 140 m od wariantu A), w odległości 2 210 m (od wariantu A), znajduje się obszar NATURA 2000 Bieszczady, PLC180001.
- z przedstawionej analizy wynika, że najkorzystniejszym wariantem na stronie słowackiej jest wariant C a najmniej korzystnym wariant A. Dla strony polskiej najkorzystniejszym wariantem jest wariant A a najmniej korzystnym C. Zgodnie z oceną tutejszego Organu na

podstawie danych własnych oraz kontroli w terenie, przeprowadzonej w czerwcu 2015, pod względem przyrodniczym, można zaakceptować wszystkie trzy warianty. Na trasie nie znajdują się żadne siedliska przyrodnicze wg załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, znajdują się tam w prawdzie rośliny i zwierzęta, objęte ochroną gatunku, jednak ze względu na charakter inwestycji, jej negatywne oddziaływanie, w zasadzie, jest ograniczone tylko do etapu budowy, eksploatacja nie powinna mieć znaczącego oddziaływania na środowisko. Przy ocenie inwestycji należy zwrócić uwagę na fakt, że po stronie słowackiej gazociąg biegnie przez kluczowe obszary NATURA 2000, wybór wariantu po stronie polskiej musi uwzględniać najkorzystniejszy przebieg inwestycji pod względem przyrodniczym, w strefie przygranicznej obydwu krajów. Wybór wariantu C (najkorzystniejszy dla strony słowackiej) oznacza ograniczenie wykorzystania stref środowiska w rejonie słowackich przygranicznych obszarów NATURA 2000, co stanowi priorytetowy środek ochrony trans granicznych wartości przyrodniczych obydwu krajów.

- Wariant C w skali mikro (lokalnej) charakteryzuje się najwyższym udziałem gatunków chronionych flory i fauny, przy czym nie mamy tutaj do czynienia z pojedynczymi zagrożonymi gatunkami, w obrębie regionu. Ze względu na fakt, że w miejscu przebiegu wersji południowej nie występują obszary NATURA 2000 (jak również pozostałe), jak również ma możliwość zastosowania skutecznych środków, minimalizujących zagrożenia (włącznie z urządzeniami szczegółowego nadzoru przyrodniczego, na etapie realizacji inwestycji oraz wskazania terminu prac poza okresem godowym), do połączenia inwestycji ze stroną polską, wskazuje się możliwość wykorzystania wariantu południowego. Równocześnie zakłada się, że wpływ etapu realizacji na florę i faunę podlegającą ochronie, będzie jedynie krótkotrwały, ograniczony powierzchniowo, możliwy do zminimalizowania. Nie przewiduje się oddziaływania na chronione obszary przyrodnicze (włącznie z obszarami priorytetowymi), które należą do stref występujących w całym kraju.

- Należy zaznaczyć, że wariant A przekroczenia granicy państwa znajduje się najbliżej (kilkadziesiąt metrów) od tunelu kolejowego pod Przełęczą Łupkowską (640 m npm) o długości 416 m, który jest eksploatowany od 1874 roku. Jest to ważny obiekt strategiczny, który umożliwia przedostanie się na drugą stronę Karpat.

- Ze względu na obronność kraju i aspekty inżynieryjno-historyczne, wskazane jest maksymalne odsunięcie punktu przekroczenia granicy polsko-słowackiej od tego obiektu.

- Ze względu na zakres i lokalizację planowanej inwestycji, warunki przyrodnicze, inwestycja jest przez nas oceniana pozytywnie.

- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie jest zainteresowana kontynuowaniem prac nad tym projektem, jednak naszym zdaniem nie jest konieczny udział RDOŚ w Rzeszowie w konsultacjach trans granicznych dotyczących tej inwestycji, czyli nie przewidujemy przygotowania pytańko dyskusji.

Stanowisko podmiotu opracowującego opinię:

Stanowisko zostało przyjęte do wiadomości i zaakceptowane w pełnym zakresie. Planowane przedsięwzięcie, pod względem zakresu i lokalizacji planowanej inwestycji, warunki przyrodnicze, ocenia się pozytywnie.

IV. KOMPLEKSOWA OCENA ODDZIAŁYWANIA PLANOWANEGO PRZEDSIĘWZIĘCIA NA ŚRODOWISKO, WŁĄCZNIE Z ODDZIAŁYWANIEM NA ZDROWIE

Oddziaływanie ogólne przedsięwzięcia na zagrożone obszary, zostało kompleksowo udokumentowane i ocenione na podstawie szczegółowej oceny wszystkich materiałów i opinii zainteresowanych stron.

Str. 61

Oddziaływanie na środowisko podziemne, surowce mineralne, zjawiska geodynamiczne i stosunki geomorfologiczne

Wszystkie warianty przebiegają przez tereny, zbudowane fliszowych kompleksów skalnych. W terenie występują osuwiska, deformacje zboczy oraz grunty wrażliwe na obsuwanie. Budowa gazociągu – głównie konieczność budowy wykopów, przejścia przez strome zbocza, budowa ciągu roboczego, naruszają stabilność gruntu i przy niewłaściwej ingerencji, może spowodować aktywowanie obsunięć.

W ramach przygotowania przedprojektowego – przy badaniach inżyniersko-geologicznych konieczne jest wydzielenie obsuwisk aktywnych, potencjalnych i ustabilizowanych i zależnie od tego zoptymalizowanie trasy gazociągu, przy równoczesnym podjęciu właściwych kroków technicznych.

Oddziaływanie na stosunki klimatyczne

Ze względu na charakter łączonego gazociągu, budowa ani eksploatacja nie będzie miała wpływu na charakterystykę klimatu na zajętym terenie.

Oddziaływanie na atmosferę

Na etapie realizacji planowanej działalności, prace budowlane i inne prace przygotowawcze, włącznie z przewidywanymi obciążeniami transportem, pod względem oddziaływania na atmosferę, przez ponadnormatywne obciążenie, będą miały znikome i mało znaczące oddziaływanie na atmosferę.

Podczas standardowej eksploatacji oceniana działalność praktycznie nie będzie produkować żadnych emisji do atmosfery.

Oddziaływanie na stosunki wodne

Oddziaływanie na wody powierzchniowe

Pojawią się głównie przy skrzyżowaniach z ciekami wodnymi. Są one szczegółowo przeanalizowane w raporcie z oceny, włącznie z określeniem długości skrzyżowań. Zależnie od wariantu zawierają się one w granicach 190 do 282 m.

Oddziaływanie na wody podziemne

Eksploatacja gazociągu nie będzie znacząco oddziaływać na wody podziemne i źródła wody.

Oddziaływanie na glebę

Głównym oddziaływaniem na glebę jest zajmowanie gruntów rolnych.

Trwałe zajęcia gruntów rolnych będą ograniczone do miejsc, w których będą wybudowane obiekty eksploatacyjne gazociągu i ich przewidywana powierzchnia wynosi około 10 880 m². Ich zakres jest równy dla wszystkich ocenianych wariantów.

Oddziaływanie na faunę i florę i ich biotopy

Nawiązując do opisu technicznego budowy, do potencjalnych negatywnych wpływów na faunę, florę i ich biotopy podczas budowy, można zaliczyć:

- trwale zajmowanie biotopów (budowa obiektów technicznych gazociągu);
- zmiana pierwotnych biotopów (tymczasowe zajęcia na trasie gazociągu);
- zajmowanie tymczasowe i naruszenie pierwotnych biotopów w szerszej okolicy (place budów, składowiska, magazyny materiałów budowlanych, drogi budowlane);
- usunięcie strefy roślinności poszycia, poziomu krzewów i drzew na szerokości pasa roboczego;
- naruszanie spokoju zwierząt i ich tymczasowe przemieszczenie z danego terenu (hałas, wibracje, przemieszczanie się maszyn budowlanych);
- zredukowanie biotopów pokarmowych i reprodukcyjnych zwierząt;
- lokalna zmiana warunków bytowania;
- pogorszenie warunków bytowych, w szczególności warunków reprodukcji (zanieczyszczenie atmosfery spalinami, zwiększone zapylenie, zanieczyszczanie wód powierzchniowych itp.);
- ryzyko uśmiercenia zwierząt przy wybraniu niewłaściwego okresu budowy, ewentualnie niewłaściwej technologii budowy;
- tymczasowe częściowe naruszenie migracji;
- zagęszczenie i naruszenie struktury gleby oraz przemieszczanie warstw gruntu;
- zmiany w strukturze edafonu organizmów leśnych;
- rozszerzanie się biotopów ruderalnych, rozszerzanie gatunków ekspansywnych i inwazyjnych;
- możliwość naruszenia hydrologicznego cieków;
- ryzyko zanieczyszczenia cieków wodnych w przypadku awarii (wycieki substancji ropopochodnych).

W ocenianym terenie zidentyfikowano biotopy o znaczeniu krajowym i europejskim. Przewiduje się znaczące wpływy przy prowadzenia trasy przez biotopy o znaczeniu europejskim Ls1.3 jesionowo-olchowe podgórskie lasy łąkowe, Lk5 Wysoka roślinność bylinowa na wilgotnych łąkach obszarów o znaczeniu europejskim Aluvium rzeki Rieka (SKUEV0049) przy wariantach V2, V2A, gdzie przy zachowaniu pierwotnej trasy, przewiduje się ich uszkodzenie, częściowe uregulowanie koryta, co spowoduje trwałe oddziaływanie na ich korzystny wpływ na dany obszar.

Str. 66

Do potencjalnego negatywnego oddziaływania na faunę i florę oraz ich biotopy, podczas eksploatacji można zaliczyć następujące stany:

- usunięcie krzewów i drzew na trasie gazociągu, w pasie o szerokości 10 m;
- naruszanie spokoju zwierząt i ich tymczasowe przemieszczenia z przedmiotowego terenu (hałas, wibracje, obecność ludzi, ewent. urządzeń w zajętych obszarze);
- ryzyko zanieczyszczenia środowiska (cieki wodne) w przypadku awarii (wycieki substancji ropopochodnych);
- zredukowanie biotopów żywieniowych i reprodukcyjnych niektórych zwierząt;
- rozszerzanie się biotopów ruderalnych, rozszerzanie gatunków ekspansywnych i inwazyjnych;
- miejscowa zmiana warunków bytowania;

Str. 67

- tymczasowe częściowe naruszenie swobody migracji.

Oddziaływanie na krajobraz

Zmiany aktualnej struktury krajobrazu przejawiają się w formie zajęcia terenu – dojdzie do zmiany stosunków terenów zalesionych. Gazociąg jest budową prowadzoną pod powierzchnią terenu, tj. praktycznie na całej długości nie jest widoczny na wolnym terenie. Wizualnie przejawia się jedynie generowaniem wąskiej przecinki w miejscach, w których trasa jest prowadzona przez kompleksy leśne oraz tam, gdzie przecinają ciek wodne z roślinnością przybrzeżną. Część przecinek będzie ponownie zalesiona, oprócz strefy o maksymalnej szerokości 10 m, który zostanie na stałe pozbawiony roślinności drzewiastej.

RBc Źródła Výravy

Projektowane przedsięwzięcie, we wszystkich wariantach przebiega przez RBc Źródła Výravy na odcinku od 2,13 do 2,24 km. Projektowana trasa przechodzi przez środek RBc. Pod względem oceny oddziaływania projektowanych wariantów, wariant V 1A ma wprawdzie najdłuższą trasę przez RBc, ale jest tak umieszczony, aby omijał najbardziej wrażliwą część obszaru źródła. Pozostałe warianty są pod tym względem równoważne.

RBk Výrava

Projektowane przedsięwzięcie w kilku miejscach przecina RBk: w wariantach V1 przecina RBk na łącznej długości 5,26 km, V1A przecina RBk na łącznej długości 5,26 km, V3 przecina RBk na łącznej długości 9,09 km, V3A przecina RBk na łącznej długości 6,71 km, przy wariantach V2, V2A jedynie stykają się z RBk. Sam ciek Výravy trasa gazociągu przecina jeden raz w wariantach V1, V1A, V3, V3A. Pod względem porównania oddziaływania planowanych wariantów na RBk wariantami najkorzystniejszymi są V2, V2A, kolejnymi są warianty V1, V1A, V3A, V3.

RBk Pčolinka

Projektowana inwestycja przecina RBk w trzech miejscach, na łącznej długości: w wariantach V2 na łącznej długości 3,62 km, V2A na łącznej długości 4,98 km. Sam ciek Pčolinka jest przecinany przez projektowaną trasę gazociągu jedynie jeden raz. Przy porównaniu oddziaływania projektowanych wariantów na RBk, warianty V2 i V2A są identyczne, pozostałe warianty nie oddziałują na ciek.

Oddziaływanie na trasy migracji zwierząt

Prace przygotowawcze na poszczególnych odcinkach powinny być prowadzone około 2 – 3 tygodnie, sama budowa około 4 – 5 tygodni. Przewiduje się minimalny wpływ na trasy migracji części południowej ocenianego terenu, która jest ważnym korytarzem migracji ptaków wędrownych o znaczeniu europejskim i krajowym, w szczególności szeroka strefa Depresji Senianskiej, w kierunku północ – południe, ze względu na odległość od planowanego przedsięwzięcia. Oddziaływanie w zalesionych północnych rejonach przedsięwzięcia, będą bardziej wyraźne, wyręby będą realizowane około 1 rok przed budową. Trasy migracyjne (w szczególności gatunków o dużym promieniu operowania – parzystokopytne, zwierzęta mięsożerne), podczas samej budowy ulegną tymczasowemu przerwaniu, ewentualnie przejściowo obniży się częstotliwość wykorzystywania istniejących tras migracyjnych. Jednakże nie przewiduje się ich całkowitego przerwania na całej powierzchni, ponieważ wyręb porostów leśnych na trasie gazociągu i sama budowa gazociągu będzie przebiegać w czasowo odległych terminach – migrujące zwierzęta będą mogły przystosować się do zmian warunków i zmodyfikować trasy migracji. Budowa będzie prowadzona w tym samym czasie na różnych odcinkach, dlatego trasy migracji będą przerywane jedynie krótkotrwale i na ograniczonym obszarze. Zwierzęta kopytne i duże drapieżniki, do przemieszczania będą mogły korzystać z korytarzy na większym obszarze. Oddzielną grupę migracji stanowią migracje sezonowe zwierząt ziemnowodnych – gównie

wiosenne, z miejsc zimowania do terenów godowych, które są bardziej liczne (migracje jesienne są stosunkowo nieregularne). Do zminimalizowania negatywnych skutków przedsięwzięcia będzie konieczne realizowanie budowy w miejscach migracji, w okresie między tymi migracjami czyli poza okresem III – IV oraz IX – X (zależnie od lokalizacji i pogody), ewentualnie wprowadzać środki, które zabezpieczą przed zbędnymi przypadkami śmierci zwierząt ziemnowodnych (bariery, przenoszenia itp.)

Str. 75

V. OCENA OGÓLNA ODDZIAŁYWANIA PLANOWANEJ DZIAŁALNOŚCI NA OBSZARY CHRONIONE, PTASIE OBSZARY CHRONIONE, OBSZARY O ZNACZENIU EUROPEJSKIM LUB EUROPEJSKĄ SIĘĆ OBSZARÓW CHRONIONYCH (NATURA 2000)

Oddziaływanie na krajową sieć obszarów chronionych

Podczas budowy bardziej narażone na oddziaływanie będą:

PR Ortov

Projektowane przedsięwzięcie w wariantach V1 w km 98,47 – 98,56 przecina obszar chroniony (OCh) na długości 97 m, V2 w km 109,78 – 109,89 przecina obszar chroniony (OCh) na długości 110 m, V3 w km 101,28 – 101,39 przecina obszar chroniony (OCh) na długości 110 m. Teren ma powierzchnię 14,85 ha, w rejonie obowiązuje 5 stopień ochrony, nie ustanowiono strefy ochronnej. Wprawdzie projektowane przedsięwzięcie ingeruje jedynie w obrzeża Och, jednakże realizacja zadania może spowodować zanik części biotopów, bezpośrednio zagrożonych przez budowę, ze stopniową degradacją części terenu. Negatywne skutki budowy przy wersjach V1, V2 i V3, można zminimalizować przesuwając trasę poza granicę RP, ewentualnie wybierając wariant V1A, V2A lub V 3A, które omijają OCh w odpowiedniej odległości, bez negatywnego oddziaływania na te obszary.

Str. 76

CHKO [Park Krajobrazowy] Karpaty Wschodnie

Planowane przedsięwzięcie w wariantach V1 przecina OCh na długości 4,85 km, V1A przecina OCh na długości 4,64 km, V2 przecina OCh na długości 5,19 km, V2A przecina OCh na długości 5,33 km, V3 przecina OCh na długości 4,85 km, V3 A przecina OCh na długości 5,47 km. Obszar ma powierzchnię 25 307 ha, na terenie obowiązuje 2 stopień ochrony (strefa D), strefa ochronna nie jest wyznaczona. Część obszaru CHKO pokrywa się z terenem o znaczeniu europejskim SKUEV0387 Beskidy i chronionym obszarem ptasim SKCHVU011 Wyżyna Laborecka (opis oddziaływania na te tereny jest podany we właściwej części rozdziału). Planowane przedsięwzięcie przecina CHKO w jego centralnej części i w związku z jego realizacją można przewidywać zanik biotopów bezpośrednio zagrożonych przez budowę oraz stopniową degradację kolejnych biotopów, zagrożonych pośrednio przez planowaną działalność. Przewidujemy bezpośrednie zajęcie biotopów o znaczeniu europejskim: Ls5.1 Lasy bukowe i jodłowo-bukowe lasy kwiatowe, Ls5.2 Kwasolubne lasy bukowe, Ls4 lipowo-jaworowe lasy piargowe, Ls 1.3 Jesionowo-olchowe podgórskie lasy łęgowe. Realizacja planowanego zadania spowoduje ich częściowe uszkodzenie, jednakże ze względu na ich rozprzestrzenienie w całym rejonie, nie przewiduje się trwałego wpływu na stan w przedmiotowym rejonie.

Oddziaływanie na obszary chronione krajowej sieci OCh podczas eksploatacji gazociągu i i urządzeń technicznych można ograniczyć do utrzymania pasa o szerokości 10 m na trasie

gazociągu, które polega na usuwaniu z tego pasa, wysiewających się drzew i krzewów. Prace te są realizowane w odstępach 10-letnich. Oddziaływanie na OCh podczas eksploatacji jest identyczne jak wpływ na faunę, florę i biotopy, które jest szczegółowo opisane w rozdz. C.III.7 Oddziaływanie na faunę, florę i ich biotopy.

Oddziaływanie na tereny europejskiej sieci obszarów chronionych NATURA 2000

W celu oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na tereny europejskiej sieci obszarów chronionych NATURA 2000 opracowano dokument: Ocena oddziaływania budowy Gazociąg połączeniowy Polska – Słowacja, na obszary NATURA 2000 w ramach raporty z oceny oddziaływania na środowisko (Pčolová, Hlôška, 2015). Przy sporządzaniu oceny zastosowano procedury wg Podręcznika metodycznego do postanowień art. 6(3) i 6(4) dyrektywy w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory 92/43/EWG. Do oceny zakwalifikowano obszary o znaczeniu europejskim (OZE) oraz chronione obszary ptasie (ChOP) znajdujące się w odległości do około 5 km od ocenianych wariantów tras gazociągu, ewentualnie również te, które znajdują się poza tą granicą, ale znajdują się na arkuszu mapy.

W trakcie budowy projektowanego przedsięwzięcia dojdzie do bezpośredniego i pośredniego oddziaływania na obszarze NATURA 2000. W poniższych tabelach prezentujemy ocenę stopnia oddziaływania dla poszczególnych wariantów.

Str. 77

Ocena znaczenia oddziaływania

Wartość	Termin	Opis
-2	znaczne negatywne oddziaływanie	Wyklucza realizację przedsięwzięcia, ewentualnie można je realizować jedynie w konkretnych przypadkach wg § 38 ust. 4 ustawy Dz.U. nr 24/2006 (znaczne oddziaływanie niszczące), aż do likwidacji stanowiska lub populacji gatunku, jego zasadniczej części, znaczące naruszenie warunków ekologicznych stanowiska lub gatunku, znaczące oddziaływanie na biotopy lub naturalny rozwój gatunków. Nie możliwe do wyeliminowania
-1	lekko negatywne oddziaływanie	Ograniczone (łagodne) nieznaczające oddziaływanie negatywne – nie wyklucza realizacji przedsięwzięcia – lekko zakłócające oddziaływanie na stanowiska lub populację gatunku, lekkie naruszenie wymagań ekologicznych stanowiska lub gatunku, brzegowa ingerencja w biotopy. Można je zminimalizować przy pomocy zaplanowanych działań łagodzących
0	brak oddziaływania	Przedsięwzięcie nie ma żadnego udokumentowanego oddziaływania.
+1	lekko pozytywne oddziaływanie	Lekko korzystne oddziaływanie na stanowisko lub populację gatunku, lekka poprawa warunków ekologicznych, lekko korzystne oddziaływanie na biotopy i naturalny rozwój gatunku.
+2	znaczne pozytywne oddziaływanie	Znacząco korzystne oddziaływanie na stanowisko lub populację gatunku, znacząca poprawa warunków ekologicznych, znacząco korzystna ingerencja w biotopy lub naturalny rozwój gatunku.

Budowa i eksploatacja gazociągu, we wszystkich ocenianych wariantach, będzie bezpośrednio ingerować w następujące tereny należące do obszarów NATURA 2000: SKCHVU011 Wyżyna Laborecka, SKCHVU035 Góry Vihorlackie, SKUEV0387 Beskidy, SKUEV0763 Górna Výrava, SKUEV0049 Aluvium Rieky, SKUEV0386 Łąki Hostovické, SKUEV0209 Morskie Oko, SKUEV0205 Hubkova, SKUEV0005 Drieňová, SKUEV0206 Humenská, SKUEV0050 Humenský Sokol, SKUEV0250 Krivoštianka, SKUEV0235 Stretavka. Pozostałe obszary znajdują się poza oddziaływaniem pośrednim i bezpośrednim.

Dla większości niżej wymienionych OCh przewiduje się następujące bezpośrednie oddziaływania wariantów na przedmiotowe obszary:

- bezpośrednie zajęcie siedlisk przyrodniczych,
- usunięcie piętra runa, piętra krzewów i piętra drzew,
- ruch budowlany – podwyższona głośność i zapylenie,
- redukcja biotopów żywieniowych i reprodukcyjnych zwierząt,
- miejscowe zmiany warunków bytowych,
- rozszerzanie się biotopów ruderalnych, rozszerzanie gatunków ekspansywnych i inwazyjnych,
- zagęszczenie – ugniatanie gleby ciężkimi mechanizmami, przemieszczanie warstw gruntu, w szczególności gleb leśnych,
- zmiany w strukturze edafonu organizmów leśnych.

W celu złagodzenia negatywnych skutków w rozdz. C.IV. Środki prewencyjne, eliminujące, minimalizujące i kompensujące oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na środowisko i zdrowie, zawarto wykaz środków, które w znaczący sposób pomogą w zminimalizowaniu negatywnych wpływów na CHVU i równocześnie umożliwią stosunkowo szybkie odnowienie uszkodzonych siedlisk przyrodniczych.

Str. 82

SKUEV0387 Beskidy

Realizacja planowanego przedsięwzięcia spowoduje częściowe uszkodzenie siedlisk przyrodniczych Ls5.1 Lasy bukowe i jodłowo-bukowe lasy kwiatowe, Ls5.2 Kwasolubne lasy bukowe, Ls4 Lasy piargowe lipowo-jaworowe, Ls 1.3 Jesionowo-olchowe podgórskie lasy łąkowe, nie przewiduje się trwałego oddziaływania na korzystny stan w przedmiotowym terenie.

SKUEV0763 Górna Výrava

Przewiduje się pośrednie oddziaływanie wariantów V1, V1A, V2, V2A, V3A na przedmiotowe obszary:

- ruch budowlany – podwyższona głośność i zapylenie,
- rozszerzanie się biotopów ruderalnych, oraz roślin ekspansywnych i inwazyjnych,

Str.83

W związku z realizacją planowanego przedsięwzięcia nie przewiduje się trwałego uszkodzenia siedlisk przyrodniczych, ani trwałego oddziaływania na korzystną sytuację w przedmiotowym terenie.

W przypadku wariantu V3 oprócz wpływów wyżej wymienionych, przewiduje się poniższe bezpośrednie oddziaływanie na przedmiotowe tereny:

- bezpośrednie zajęcie biotopów Ls1.3 Jesionowo-olchowe podgórskie lasy łąkowe,
- tymczasowe zanieczyszczenie cieków wodnych.

Realizacja wyżej wymienionego przedsięwzięcia spowoduje uszkodzenie ww. biotopów, częściową regulację koryta, czego następstwem będzie trwałe oddziaływanie na korzystne stosunki przyrodnicze w przedmiotowym rejonie.

SKUEV0049 Aluvium Rieky

Nie przewiduje się bezpośredniego ani pośredniego oddziaływania wariantów V1, V1A, V3, V3A na przedmiotowe obszary.

W przypadku wariantów V2, V2A oprócz wpływów wyżej wymienionych, przewiduje się poniższe bezpośrednie oddziaływanie na przedmiotowe tereny:

- bezpośrednie zajęcie biotopów Ls1.3 Jesionowo-olchowe podgórskie lasy łąkowe, Lk5 wysoka roślinność bylinowa na podmokłych łąkach
- tymczasowe zanieczyszczenie cieków wodnych.

Realizacja wyżej wymienionego przedsięwzięcia spowoduje uszkodzenie ww. biotopów, częściową regulację koryta, czego następstwem będzie trwałe oddziaływanie na korzystne stosunki przyrodnicze w przedmiotowym rejonie.

Str. 86

Ocena oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na integralność sieci obszarów NATURA 2000 w przedmiotowym rejonie

Pod pojęciem integralność terenu rozumie się jednolitość struktury ekologicznej i funkcji terenu w ramach całego ocenianego obszaru lub kompleksu biotopów lub populacji wybranych gatunków, które są przedmiotem zainteresowania (ochrony). Warunkiem ich funkcjonalności jest optymalne rozmieszczenie i połączenia między poszczególnymi elementami. Teren charakteryzuje się wysokim stopniem integralności, o ile jest w nim realizowany wysoki potencjał ochronny, jeśli utrzymuje się wysoka zdolność do samowolnej integracji i odnowy i jeśli zachowa się minimalną ilość ingerencji zewnętrznej. Przy ocenie oddziaływania na integralność, bazuje się na celach ochrony obszarów. Ocenia się zarówno spójność (koherencja) całej sieci NATURA 2000 jak również jednolitość (integralność) poszczególnych zagrożonych obszarów NATURA 2000.

Podczas budowy dojdzie do redukcji biotopów żywnościowych i reprodukcyjnych zwierząt, miejscowych zmian warunków bytowania, zwiększonego ruchu związanego z budową oraz naruszania spokoju zwierząt, przewiduje się rozszerzenie biotopów ruderalnych – wszystko dotyczy stosunkowo krótkiego okresu budowy, w czasie około 6 – 8 tygodni, na wykonywanym odcinku, bez stałej obecności wizualnych elementów budowy, trwałej obecności człowieka po zakończeniu budowy i przy zastosowaniu zaprojektowanych środków nie przewiduje się zasadniczego oddziaływania na integralność sieci obszarów NATURA 2000.

Ocena oddziaływania na koherencję obszarów NATURA 2000

Koherencja (powiązanie, spójność) stanowi ekologiczne powiązanie obszarów, umożliwiające zachowanie typów naturalnych siedlisk przyrodniczych, gatunków i rodzajów biotopów. Niniejsze dotyczy zachowania struktur krajobrazowych, umożliwiających migrację zwierząt i rozprzestrzenianie się roślin i biotopów między obszarami NATURA 2000. Ocenie podlegają elementy, które ze względu na swoją liniową i zwiężłą strukturę (np. USES) lub funkcję tzw. „steppingstones”, są ważnym elementem dla migracji, rozproszenia i wymiany genetycznej gatunków dziko żyjących.

Realizacja projektowanego przedsięwzięcia, jak również jego eksploatacja w żaden sposób nie naruszy funkcji obszarów NATURA 2000. Planowana inwestycja będzie zlokalizowana pod powierzchnią ziemi i nie będzie stanowić przeszkody na drogach migracji i nie naruszy ich ciągłości.

Z powyższych powodów nie zostanie naruszona koherencja sieci NATURA 2000 i poszczególnych populacji gatunków i typów siedlisk przyrodniczych. Ze względu na wymagania ekologiczne, promień działania, terytorium i zdolność migracyjną poszczególnych gatunków, których siedliska przyrodnicze są przedmiotem ochrony obszarów NATURA 2000, można stwierdzić, że budowa i eksploatacja zadania, zachowa połączenia przestrzenne obszarów NATURA 2000 i nie będzie negatywnie oddziaływać na koherencję obszarów NATURA 2000.

Ocena oddziaływania skumulowanego

W szerszej okolicy jest projektowana trasa autostrady D1 odcinek Budimir – granica państwa RS/Ukraina, którą przecinają wszystkie planowane warianty. Ze względu na to, że w miejscach, w których krzyżują się one z planowaną autostradą nie znajduje się żaden obszar chroniony o znaczeniu krajowym lub obszar sieci europejskiej NATURA 2000 i **nie przewiduje się skumulowanego negatywnego oddziaływania na przedmiotowe tereny.**

Str. 88

VI. WNIOSKI

1. Stanowisko końcowe dotyczące projektowanego przedsięwzięcia

Na podstawie wyników procesu oceniania oddziaływania na środowisko, wg przepisów ustawy, który polegał na analizie stanu wykorzystania terenu i obciążenia środowiska przyrodniczego, znaczeniu oczekiwanego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, zarówno skumulowanego jaki i synergetycznego, na chronione obszary i zdrowie mieszkańców, pod względem prawdopodobieństwa, zakresu i czasu trwania, charakteru i zakresu oddziaływania, miejsca prowadzenia zadania, z uwzględnieniem poziomu opracowania raportu, stanowiska organów administracji państwowej i samorządowej oraz organizacji branżowych, wyników konsultacji społecznych, wyników opinii specjalistycznych, po uzyskaniu i rozpatrzeniu informacji uzupełniających, po przeprowadzeniu konsultacji i przy aktualnym stanie wiedzy

zaleca się

realizowanie projektowanego przedsięwzięcia „Gazociąg połączeniowy Polska – Słowacja”, pod warunkiem spełnienia warunków i zastosowania środków określonych w rozdz. „VI. Wnioski”, część „VI.3 Zalecane warunki dla etapu budowy i eksploatacji planowanego przedsięwzięcia” oraz część „VI.5. Wymagany zakres analizy projektowej” niniejszego stanowiska końcowego.

W dalszym procesie udzielania zezwoleń, zgodnie z przepisami odrębnymi, należy rozpatrzyć sprawy niejasne oraz wniesione zastrzeżenia, które pojawiły się w przy procedurach oceny oddziaływania na środowisko.

2. Wariant zalecany

Wg raportu z oceny

Na podstawie porównania i oceny oddziaływania raport z oceny, do dalszego badania rekomenduje następującą trasę gazociągu połączeniowego:

Punkt podłączenia C, od punktu C trasa biegnie wg wariantu 2A do km 12,18 gdzie dalej jest prowadzona zgodnie z wariantem 1A do km 4765 gdzie przy miejscowości Chlmec przewiduje się przejście do wariantu 1 poza Chlmec na długości około 3,32 km. Następnie trasa biegnie wg wariantu 1A (km 50,00) aż do końca odcinka km 100,00 w KS01 Veľké Kapušany.

W rejonie miejscowości Chlmec można zastosować trasę alternatywną, przy miejscowości Chlmec w wariantcie 1A i ingerując w południowe obrzeże obszaru SKUEV0050 Humensky sokol, na warunkach określonych w rozdz. C.V.2.

*Uwaga**

Wariant 1 poza Chlmcem, jest korzystny pod względem oddziaływania na obszary NATURA 2000 i krajową sieć obszarów chronionych, jednak pod względem potencjału rozwojowego gminy i negatywnego stanowiska miejscowości Chlmec, w wariantcie optymalnym w wersji 1A jest wskazana możliwa trasa alternatywna przy miejscowości Chlmec.

Równocześnie należy zwrócić uwagę, że planowany wariant, w ramach dokumentacji projektowej, będzie musiał być zoptymalizowany, pod względem kosztów i warunków technicznych tak, aby inwestycja była korzystna również ze strony ekonomicznej.

Wariant rekomendowany

Na podstawie opracowanej opinii specjalistycznej i nowych stwierdzonych faktów, konsultacji z wykonawcą i wnioskodawcą raportu z oceny, oględzin w terenie, warunków wskazanych w opiniach i konsultacji społecznych zaleca się zastosowanie skorygowanego wariantu, wskazanego w raporcie z oceny:

- 1. odcinek – punkt podłączenia na stronie polskiej – C,**
- 2. odcinek – od punktu C trasa biegnie wg wariantu 1A, aż do końca odcinka w KS01 Veľké Kapušany,**
- 3. odcinek – przy miejscowości Lackovce konieczne jest korzystniejsze odchylenie wariantu 1A do położenia poza istniejący obiekt strzelnicy, pod warunkiem zastosowania środków zalecanych w rozdz. VI.3. Zalecane warunki dla etapu budowy i eksploatacji planowanego przedsięwzięcia, stanowisko końcowe.**

3. Warunki zalecane dla etapu budowy i eksploatacji planowanego przedsięwzięcia

Na podstawie wyników ogólnych procesu oceny oddziaływania oraz opinii w sprawie oceny, konsultacji społecznych oraz opinii specjalistycznej, dla etapu przygotowania, realizacji i eksploatacji planowanego przedsięwzięcia, zaleca się zastosowanie następujących środków i ustanowienie następujących warunków:

1. projektowane przedsięwzięcie ująć w lokalnych planach zagospodarowania przestrzennego zainteresowanych województw i gmin;
2. jeżeli w trakcie opracowywania dokumentacji wykonawczej, rozpocznie się budowa jednej z planowanych dróg lądowych, prowadzony gazociąg musi być przystosowany do tej budowy, pod względem harmonogramu robót;
3. realizacja badań inżynierijno-geologicznych i w razie potrzeby badania hydrogeologiczne;
4. realizacja badań pedologicznych;
5. realizacja badań dendrologicznych i biologicznych;
6. opracowanie badania pirotechnicznego;
7. wykonanie badań archeologicznych;
8. wykonanie badań antykorozyjnych i geoelektrycznych;
9. na etapie przygotowania projektu trasy gazociągu dla postępowań lokalnych i budowlanych, konsultować kolizje trasy gazociągu z PHO VZ z VVS, a.s.;

10. na etapie przygotowania projektu trasy gazociągu dla postępowań lokalnych i budowlanych, konsultować dokładne prowadzenie trasy z gminami, które zgłosiły znaczące zastrzeżenia lub sprzeciwy, związane z lokalizacją trasy gazociągu na terenie ich gminy;
11. opracowanie projektu tras transportu poza rejonem budowy tak, aby występowało minimalne oddziaływanie na mieszkańców – zlokalizowanie ich jak najdalej od terenów zabudowanych, w przypadku korzystania z dróg w terenach zabudowanych, zastosowanie środków zaradczych niezbędnych do zminimalizowania negatywnego oddziaływania, jak np. obniżona prędkość, przygotowanie jezdni;
12. opracowanie projektu umieszczenia urządzeń placu budowy zgodnie z następującymi zasadami:
 - urządzenia placu budowy umieszczać w odpowiedniej odległości od terenów zamieszkałych;
 - przy lokalizacji uwzględnić możliwość połączeń komunikacyjnych tak, aby transport na plac budowy nie obciążał mieszkańców;
 - przy umieszczaniu urządzeń placu budowy i składowisk tymczasowych, wykorzystywać powierzchnie rolnicze o gorszej wydajności;
 - urządzenia placu budowy zabezpieczyć przed ewentualnymi wyciekami substancji niebezpiecznych do gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych;
13. sprecyzowanie lokalizacji składowisk rur i sposobu zabezpieczenia przed pyłem;
14. urządzenia placu budowy wykonywać tak, aby nie mogło dojść do wycieku substancji niebezpiecznych (urządzenia placu budowy na powierzchniach utwardzonych, zabezpieczenie magazynów o mechanizmów przed wyciekami substancji niebezpiecznych);
15. opracowanie bilansu odkrywki humusu gruntów rolnych, wg rozporządzenia Ministra Rolnictwa Dz.U. nr 508/2004, które wprowadza § 27 ustawy Dz.U. nr 220/2004 o ochronie i wykorzystaniu gruntów rolnych, włącznie z lokalizacją tymczasowych składowisk poza cennymi siedliskami przyrodniczymi;
16. zminimalizowanie w projekcie tymczasowych zajęć gruntów;
17. w razie potrzeby (konfiguracja terenu, występowanie siedlisk przyrodniczych, stanowiska gatunków chronionych) konieczne jest odchylenie trasy w zakresie 50 m, przy czym zmiany te należy konsultować z ŠOP SR, w których administracji znajdują się przedmiotowe tereny;
18. opracowanie w ramach dokumentacji projektowej, projektu monitoringu składników środowiska, wg punktów określonych w Stanowisku końcowym, z podziałem na monitorowanie oddziaływania przed rozpoczęciem budowy, w trakcie budowy o podczas eksploatacji, zakres projektu skonsultować z ŠOP SR;
19. wykonywanie prac budowlanych z wykorzystaniem wszystkich dostępnych środków i technologii zmierzających do zmniejszenia zapylenia wtórnego (zakrycie materiałów sypkich, czyszczenie pojazdów przed wyjazdem z placu budowy);
20. utrzymywanie porządku na wykorzystywanych drogach i powierzchniach publicznych, zgodnie z obowiązującą ustawą drogową;
21. w przypadku długich okresów bez opadów prowadzić zraszanie dróg;
22. zabezpieczenie przewożonych materiałów tak, aby nie zanieczyszczały środowiska i dróg transportu (plandeki, zmniejszenie prędkości);
23. w ramach odpowiednie organizacji pracy, wyeliminowanie prac budowlanych w pobliżu terenów zamieszkałych, w okresie świąt i w porze nocnej;
24. zminimalizowanie powierzchni niszczonej przez mechanizmy budowlane; roślinność usuwać jedynie w niezbędnym zakresie;

25. przy pracach budowlanych i rugowaniu roślinności stosować wyłącznie mechanizmy o nienagannym stanie technicznym; opracować system kontroli stanu technicznego pojazdów, prowadzić w dzienniku zapisy z kontroli;
26. przeprowadzić pouczenie pracowników wykonujących prace związane z usuwaniem drzew, regulaminem pracy, planem awaryjnym ze szczególnym naciskiem na obchodzenie się substancjami niebezpiecznymi, pod względem ochrony wód i zagrożeń dla ich jakości;
27. przygotować plan organizacji budowy, szczególną uwagę zwrócić na etap usuwania drzew, definiowania dróg dojazdowych, składowisk urobków, urządzania placu budowy itp.;
28. plan organizacji budowy i harmonogram prac przedłożyć do zaopiniowania ŠOP SR, ze względu na możliwość ewentualnych kolizji z elementami ochrony przyrody, pierwiastkami ważnymi pod względem ekologicznym itp.;
29. w razie możliwości, drogi dojazdowe na plac budowy i urządzenia placu budowy lokalizować poza obszarami chronionymi oraz elementami USES i cennymi biotopami;
30. zminimalizować okres otwarcia obnażonej gleby na działanie opadów;
31. jeżeli dojdzie do skrzyżowania gazociągu z trasą autostrady D1, w miejscu obiektu mostowego, co jest sprzeczne z normą TN 73 6201/21 projektowanie obiektów mostowych, art. 13.17 – urządzenia obce na mostach (zakaz prowadzenia gazociągów w otworach mostowych i pod jego powierzchnią), najlepszym rozwiązaniem jest przejście gazociągu pod korpusem autostrady;
32. zlecić opracowanie ekspertyzy biegłemu z zakresu leśnictwa z dziedziny wycena terenów leśnych lub gospodarka leśna o przedstawić ją organom administracji lasów państwowych, w celu określenia odszkodowań za utratę nieprodukcyjnych funkcji lasu, przy podejmowaniu decyzji o wyłączeniu i ograniczeniu korzystania z terenów leśnych, wg § 9 ustawy o lasach;
33. zgodnie z ustawą Dz.U. nr 326/2005 o lasach, wnioskodawca ma obowiązek pokryć właścicielowi lub administratorowi wszelkie straty, jeśli w związku z wyłączeniem, ograniczeniem korzystania lub specjalną formą gospodarowania dojdzie do ograniczenia praw własności. Odszkodowanie za ograniczenie praw własności jest wypłacane na podstawie porozumienia dotyczącego wysokości i sposobu jego realizacji, którego projekt składa właścicielowi lub administratorowi, osoba na wniosek której dochodzi do ograniczenia praw własności;
34. wyręb roślinności leśnej należy skoordynować z właścicielem i użytkownikiem lasu, od strony specjalistycznej z administracją lasu;
35. zaprojektować i zapewnić techniczną i biologiczną rekultywację terenu (wprowadzenie roślinności na wszystkich powierzchniach niezabudowanych), szczególną uwagę zwrócić na roślinność uszkodzonych i zlikwidowanych biotopów o znaczeniu krajowym i europejskim (wg inwentaryzacji biotopów o znaczeniu krajowym i europejskim). Dokumentację dotyczącą rekultywacji technicznej i biologicznej przedmiotowego terenu należy skonsultować i przedłożyć do zatwierdzenia Dyrekcji ŠOP SR;
36. prowadzić wyręby drzew w CHVU wyłącznie w koniecznym zakresie, poza okresem wegetacji i poza okresem gniazdowania (VIII. – XII.);
37. wyręby drzew poza CHVU (np. porosty na obrzeżach, drzewa poza kompleksami leśnymi) należy wykonywać poza okresem wegetacji roślin, które pokrywa się z okresem gniazdowania ptaków i wyprowadzania potomstwa przez pozostałe gatunki zwierząt, tzn. w okresie VIII – II;
38. zminimalizować ingerencję w biotopy o znaczeniu krajowym i europejskim, do niezbędnych zabiegów;

39. w razie konieczności ingerencji w obszary SKUEV0050 Humensky sokol, ze względu na walory obszaru, zminimalizować szerokość zajętego pasa i prowadzić układanie gazociągu pod nadzorem służb ochrony środowiska tak, aby oddziaływanie i ingerencja w biotopy była jak najmniejsza;
40. jeżeli przy budowie zostaną odkryte gniazda, legowiska lub występowanie zwierząt chronionych, konieczne jest bezzwłoczne powiadomienie pracownika ochrony przyrody i nadzór budowy;
41. zminimalizować bezpośrednią ingerencję w porosty brzegowe, roślinność liniową o skupiska drzew rosnących poza obszarami leśnymi;
42. zminimalizować bezpośrednią ingerencję w siedliska i korytarze – powierzchnie manewrowe ograniczyć do minimalnych wymiarów;
43. zapewnić techniczną i biologiczną rekultywację terenu po budowie;
44. tymczasowo zajęte powierzchnie, oprócz pasa manewrowego, podczas budowy gazociągu, na obszarach chronionych i cennych siedliskach przyrodniczych, zrewitalizować po zakończeniu prac, realizując odpowiednie nasadzenia; niniejsze dotyczy głównie ograniczenia rozprzestrzeniania się roślinności ekspansywnej i inwazyjnej, przy zabiegach nasadzeniowych korzystać wyłącznie z pierwotnie rosnących gatunków roślin;
45. przy rewitalizacji na obszarach chronionych na terenach użytków zielonych stosować metodę wsiewania traw z pobliskich źródeł porostów łąk, nie korzystać ze sztucznych mieszanek traw;
46. przy rekultywacji w pobliżu biotopów o znaczeniu krajowym i europejskim na terenach użytków zielonych nie stosować nawozów sztucznych i herbicydów;
47. na obszarze SKUEV0387 Beskidy oraz SKCHVU011 Wyzyna Laborecka, zapewnić budki lęgowe dla ptaków gniazdujących w dziuplach;
48. zrealizować wysadzenia zastępcze za wyręby drzew, na podstawie wspólnej oceny. Skład gatunkowy drzew i krzewów dobrać do charakteru zajmowanego terenu i lokalizacji geograficznej. Zalecamy skonsultowanie wyboru ze stosownymi organami ŠOP SR;
49. rewitalizację porostów leśnych, ze względu na doskonałe zdolności adaptacyjne pozostawić mechanizmom automatycznym, jedynie w przypadkach nagłych (zabezpieczenie przed erozją na zboczach) zastosować dosadzenia z zastosowaniem gatunków autochtonicznych;
50. zminimalizować wyręby w lasach chronionych i lasach o znaczeniu specjalnym;
51. w obszarach leśnych tymczasowo składować zdjętą warstwę humusu i wykorzystać ją do rekultywacji po zakończeniu prac;
52. na trasie gazociągu zapewnić, aby warstwa gleby nad gazociągiem nie była mniejsza niż 0,8 m;
53. odkrytą glebę jak najszybciej rewitalizować i odnowić porosty trawiaste i monitorować stan wegetacji, w celu uniknięcia powstawania erozji, ewentualnie obsunąć;
54. zminimalizować czas prac ziemnych i odkrycie gruntu, w szczególności na zboczach, w okresie deszczy i wiatru;
55. w kompleksach leśnych przy nachyleniu zbocza większym niż 25% , w celu zabezpieczenia przed wypłukiwaniem ziemi z wykopu należy wykonać wały z worków z piaskiem. W wykopie będzie umieszczona perforowana rura drenażowa. Worki na obwodzie rury będą wypełnione mieszaniną piasku i cementu, a sam rurociąg będzie chroniony geowłókniną z zakładką 1 m na każdą stronę. Odległość poszczególnych przegród będzie zależna od nachylenia terenu. Nad zaporami, w celu zabezpieczenia przed wypłukiwaniem gleby terenu oraz przed erozją wiatrową ustawia się drewniane tamy. Tamy będą wystawać na odległość 5 m od osi rurociągu, na każdą stronę;

56. ograniczyć ruch mechanizmów budowlanych i samochodów ciężarowych do wydzielonej strefy budowy i dróg dojazdowych;
57. maksymalnie zredukować produkcję odpadów powstających podczas budowy i zapewnić ich likwidację zgodnie z lokalnymi przepisami;
58. inwazyjne i ekspansywne gatunki roślin, które występują na trasie gazociągu, podczas całego okresu budowy i po oddaniu do eksploatacji, należy likwidować zgodnie z ustawą Dz.U. nr 543/2002 w aktualnym brzmieniu (zaleca się opracowanie harmonogramu, po uzgodnieniu z pracownikami ochrony przyrody);
59. przy ingerencji w porosty brzegowe, zminimalizować szerokość strefy roboczej;
60. ograniczyć ingerencję techniczną w ciek wodny i ich szeroką okolicę, ograniczyć do minimum poruszanie się mechanizmów po terenie;
61. przy przygotowaniu postępowania terenowego i budowlanego, uwzględnić wymagania Słowackiego Zakładu Gospodarki Wodnej, p.p. Banská Bystrica, zakład Košice:
 - zgodnie z § 49 ustawy Dz.U. nr 364/2004 o wodach z późniejszymi zmianami, gazociąg oraz obiekt stacji pomiarowej i odbiorczej MOS, należy umieścić w odpowiedniej odległości od linii brzegowej cieków wodnych, tak, aby zachować wolny pas manewrowy, na potrzeby administratora ciek wodny. W przypadku obiektów wodnych o dużym znaczeniu gospodarczym obiekty te należy lokalizować w odległości min. 10 m od linii brzegowej o przy drobnych ciekach min. 5,0 m od linii brzegowej. Przy wałach ochronnych ciek wodny, min. 10,0 m od powietrznej i wodnej odległości od podstawy wału;
 - skrzyżowania gazociągu z administrowanymi przez nas ciekami wodnymi, należy wykonywać prostopadle do osi ciek z określeniem kilometra rzeki. Należy przedstawić detal skrzyżowania;
 - rozwiązanie techniczne skrzyżowania z ciek wodny skonsultować z administratorem ciek wodny;
 - w przypadku krzyżowania wałów ochronnych ciek wodny, zaproponować odpowiednie rozwiązanie techniczne, przy czym wg obowiązujących przepisów norm STN 73 68 22 nie dopuszcza się przepychania wału i jego podstawy. Należy zachować odpowiedni odstęp wykopu startowego i docelowego, min. 10,0 m od podstawy powietrznej wału;
 - koryta cieków wodnych w miejscu skrzyżowania należy w całym przekroju poprzecznym, ustabilizować kamieniami na odcinku min. 5,0 m nad i 5,0 m pod osią linii, w przypadku nieregulowanych drobnych cieków wodnych oraz 10,0 m nad i pod osią linii w przypadku cieków wodnych o dużym znaczeniu gospodarczym. Przy skrzyżowaniu z uregulowanym ciek wodny, należy przywrócić wzmocnienie koryta do stanu pierwotnego;
 - w przypadku równoległego prowadzenia rurociągu z ciek wodny, należy zachować odstęp od linii brzegowej ciek min. 10 m. W ciekach uregulowanych min. 6 m;
 - należy przestrzegać pozostałe wymagania dotyczące krzyżowania i biegu równoległego określonego w obowiązujących przepisach STN 73 6822 „Skrzyżowania i bieg równoległy linii przesyłowych i dróg z ciekami wodnymi”;
 - zgodnie z § 47 ustawy Dz.U. nr 364/2004 o wodach, z późniejszymi zmianami, przy układaniu rurociągu w terenach zalewowych cieków wodnych i w miejscach ich krzyżowania, należy go zabezpieczyć przed szkodliwym działaniem wody, zalewami i lodem oraz dbać o ich prawidłową konserwację i bezpieczeństwo statyczne;
 - skrzyżowanie gazociągu z ciekami wodnymi musi być zaprojektowane i zrealizowane tak, aby administrator ciek, w wyniku ustanowienia strefy ochronnej sieci

- podziemnej, nie musiał prowadzić konserwacji w utrudnionych warunkach, tj. bez korzystania z maszyn budowlanych;
- poprzez wyliczenia hydrotechniczne obiektu stacji pomiarowej i odbiorczej MOS, udokumentować jego odporność na przejście wielkiej wody powodziowej (Q_{100} letni poziom projektowany);
 - przesłać do zatwierdzenia poszczególne stopnie dokumentacji projektowej;
62. konieczne jest zachowanie parametrów przepływu, identycznych jak przed budową;
 63. konieczne jest zachowanie szerokości przepływowej cieku tak, aby nie dochodziło do obniżenia poziomu wody;
 64. nie zwiększać i nie zmniejszać parametrów nachylenia skarp;
 65. przy dosadzeniach roślin brzegowych stosować wyłącznie lokalne rośliny, pozostałości pozostawić do samodzielnego rozwoju;
 66. jeżeli wystąpi konieczność uregulowania dna i brzegów cieku, proponujemy wykonanie tych czynności w niezbędnym zakresie, prace wykonywać przy pomocy kamienia łupanego (w szczególności dna i brzegi), pozostawić równe występy i nierówności dna i brzegów;
 67. na dno i ściany brzegów nie stosować betonu zbrojonego, gładzonego;
 68. po oddaniu gazociągu do eksploatacji, regularnie monitorować stan roślinności oraz zakres ewentualnych powierzchni erozyjnych i następnie wykonać prace sanacyjne;
 69. wyrąb samosiejek i krzewów w pasie o szerokości 10 m w pasie ochronnym gazociągu, należy wykonywać poza okresem wegetacji, który pokrywa również okres gniazdowania ptaków i wyprowadzania potomstwa przez pozostałe gatunki zwierząt tzn. w okresie od VIII do II.;
 70. w razie stwierdzenia obiektów melioracyjnych na trasie budowy po wykonaniu planowanego przedsięwzięcia należy zrekonstruować układ tak, aby odnowić jego skuteczność;
 71. podczas budowy przestrzegać wyznaczone powierzchnie zajęć gruntów tymczasowych i trwałych;
 72. po zakończeniu prac budowlanych, powierzchnie zajęte tymczasowo, poddać zabiegom rekultywacyjnym, zgodnie z zatwierdzonym projektem rekultywacji, opracowanym zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Rolnictwa RS Dz.U. nr 508/2004;
 73. zgodnie z § 36 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków, przy przygotowywaniu budów, w których przewiduje się zagrożenia dla zabytków i stanowisk archeologicznych, należy przeprowadzić badania prewencyjne. O konieczności takich prac decyduje urząd ochrony zabytków na wniosek urzędu budownictwa lub z własnej inicjatywy;
 74. w celu złagodzenia wpływu budowy na środowisko i stosunki właścicielskie gruntów, należy zrealizować następujące świadczenia:
 - za zlikwidowane drzewa i krzewy, wykonać nasadzenia zastępcze, zgodnie z wymaganiami właściwego organu ochrony środowiska;
 - za trwałe zajęcia gruntów rolnych;
 - za utracone zyski lub ograniczenie działalności rolniczej;
 - za ograniczenie praw własności w przecinkach leśnych, na rzecz właściciela lub administratora.

5. Wymagany zakres analizy porealizacyjnej

Na podstawie postanowień § 39 ust. 1 ustawy osoba, która będzie prowadzić projektowaną działalność jest zobowiązany do zapewnienia zgodności działalności z niniejszą ustawą,

decyzjami wydanymi zgodnie z nią oraz jej warunkami, zarówno na etapie przygotowań, jak również w trakcie realizacji i zakończenia działalności.

Str. 103

Zgodnie z § 39 ust. 2 ustawy osoba realizująca projektowane przedsięwzięcie jest zobowiązana do wykonania analizy powykonawczej. Analiza powykonawcza składa się w szczególności z:

- systematycznego monitorowania i mierzenia projektowanego przedsięwzięcia,
- kontroli realizacji i oceny skuteczności wymagań określonych w ust. 1 i w zezwoleniu na prowadzenie planowanej działalności,
- zapewnienia specjalistycznego porównania przewidywanego oddziaływania opisanego w raporcie o ocenie przedsięwzięcia, ze stanem rzeczywistym.

Proponuje się następujący zakres monitoringu:

Czynniki biologiczne

Przy opracowaniu projektu monitoringu proponujemy uwzględnienie przebiegu trasy np. w pobliżu obszarów chronionych, obszarów NATURA 2000 oraz biotopów o znaczeniu krajowym i europejskim, gatunków chronionych i wybranych elementów USES.

Część botaniczna

Zakres monitoringu

1. Inwentaryzacja gatunków z określeniem stopnia pokrycia.
2. Biotopy – należy sporządzić listę biotopów i ich charakterystykę, ocenić negatywne oddziaływanie, wg zmian składu gatunkowego biotopów, dokonać oceny zakresu uszkodzeń i postępu procesu ruderalnego.
3. Bioindykatory – konieczne jest szczegółowe scharakteryzowanie gatunków indykacyjnych, tzw. bioindykatorów, zależnie od składu gatunkowego lokalizacji monitorowania.
4. Gatunki ekspansywne i inwazyjne – inwentaryzacja.

Harmonogram czasowy monitoringu

Monitoring przed budową: 3 x w ciągu jednego roku

Monitoring podczas budowy: 3 x do roku

Monitoring podczas eksploatacji: 1 x do roku przez okres 3 lat

Część zoologiczna

Monitoring należy prowadzić na obszarach NATURA 2000, przez które przechodzi bezpośrednio gazociąg:

Metody i forma próbkowania

- Badania dystrybucji jakościowo-ilościowej w czasie i przestrzeni stawonogów lądowych (*Vertebrata*) ukierunkowane na znaczące bioindykacyjne grupy taksacyjne: zwierzęta ziemno-wodne, płazy, ptaki, ssaki i bezkręgowce (*Evertebrata*) – mięczaki (*Mollusca: Gastropoda*) i chrząszcze z rodziny szczyprawek (*Carabidae*).
- Zwierzęta ziemno-wodne (*Rissanphibia*) i płazy (*Reptilia*) – wyłapywania i obserwacja bezpośrednia.
- Ptaki (*Aves*) – znakowanie populacji z wykorzystaniem obrączek.
- Ssaki (*Mammalia*): drobne ssaki ziemne (*Rodentia, Sorocimorpha*) – znakowanie populacji metodą strefową znakowania i ponownego wyłapywania oznaczonych osobników (metoda CMR), ssaki średnie i duże włącznie z dużymi drapieżnikami (*Carnivora*) – obserwacja

bezpośrednia i pośrednia za pośrednictwem znaków pobytu, automatyczny zapis aktywności w czasie i przestrzeni przy pomocy automatycznych kamer podczerwieni (fotopułapki).

- Forma próbkowania: w monitorowanych obszarach NATURA 2000 wytyczyć stałe powierzchnie monitorowania (dalej TMP), ewentualnie sektory; jeden na terenie z bezpośrednim oddziaływaniem budowy gazociągu, drugi w biotopie nienaruszonym działalnością budowlaną.

Zakres monitoringu:

1. Zbadanie spektrum gatunków ww. grup zwierząt taksometrycznych na terenie wydzielonych TMP.
2. Ocena dystrybucji osobników w czasie i przestrzeni, zależenie od zmierzonych parametrów środowiska (charakterystyki środowiska).
3. Szacunki zagęszczenia populacji, ewentualnie liczebności względnej w funkcji selekcji bytowej w poszczególnych monitorowanych strefach.
4. Opracowania statystyczne i analiza statystyczna danych terenowych w środowisku raportowanej bazy danych Access, Ecological Methodology, NCSS i CANOCO for Windows.

Harmonogram czasowy monitoringu

Monitoring przed budową

- zbiórka bezkręgowców w terenie – 1 x na miesiąc w okresie maj – wrzesień,
- zwierzęta ziemno-wodne i płazy – 1 x na miesiąc w okresie kwiecień – czerwiec,
- ptaki – min. 2 x do roku w okresie kwiecień – lipca,
- drobne ssaki ziemne – 2 x do roku (jedna seria wyłapywania trwa standardowo 4 dni) – pierwszy raz w czerwcu, drugi raz we wrześniu,
- ssaki średnie do dużych – stale przy pomocy foto-pułapek.

Wyjściem z monitoringu będzie konkretny projekt środków mających na celu złagodzenie oddziaływania przedsięwzięcia na czynniki biologiczne.

Monitoring podczas budowy

Z powodu reprezentatywności próbek, powtarzalności badań i wzajemnej komparacji wyników w identycznym zakresie i na identycznych TMP jak na etapie monitoringu przed budową.

Monitorowanie podczas eksploatacji

1 x do roku w czasie 3 lat w identycznym zakresie i na identycznych TMP jak na etapie monitoringu przed budową.

Zakres i termin śledzenia i oceny oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko, wg § 36 ust. 1 ustawy, określa organ wydający zezwolenie przy pozwoleniu na wykonanie zadania, zgodnie z przepisami odrębnymi, z uwzględnieniem niniejszego stanowiska końcowego dot. planowanej działalności wg § 37 ustawy.

Zgodnie z § 39 ust. 4 ustawy, na podstawie operacyjnej oceny wyników monitorowania, w przypadku stwierdzenia, że rzeczywiste oddziaływanie jest bardziej niekorzystne niż podane w raporcie z oceny wnioskodawca jest zobowiązany do wprowadzenia środków mających na celu doprowadzenie rzeczywistego oddziaływania do stanu określonego w raporcie z oceny, zgodnie z wymaganiami określonymi w decyzji o zezwoleniu na prowadzenie planowanej działalności, wg przepisów odrębnych.

RNDr. Gabriel Nižňanský
riaditeľ odboru
environmentálneho posudzovania